Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän förmögenhetsrätt

Översänds per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till JU.L2@regeringskansliet.se

Göteborg, den 23 november 2026

Remissvar Ju2026/01730 – Åtgärder mot överskuldsättning

Svensk Inkasso har genom remiss den 2026-07-23 beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på betänkandet ”Åtgärder mot överskuldsättning” (SOU 2026:43).

Sammanfattande inställning

- Svensk Inkasso *tillstyrker* förslagen om en mer aktiv och riktad information om skuldsanering samt hjälp att ta fram uppgifter ur Kronofogdemyndighetens register. Förslaget att myndigheten därutöver skall biträda enskilda vid upprättandet av ansökan *avstyrks*.
- Svensk Inkasso *tillstyrker* att de betalningsfria månaderna avskaffas men *avstyrker* att betalningsplanens normala längd förkortas från fem till tre år och att den längsta tiden efter omprövning sänks från sju till fem år.
- Svensk Inkasso *avstyrker* den föreslagna sexårsgränsen vid insolvensbedömningen, den starkare betoningen av gäldenärens nuvarande betalningsförmåga och begränsningarna av möjligheterna till omprövning vid förbättrad ekonomi. Svensk Inkasso *avstyrker* också att omständigheterna vid skuldernas tillkomst ersätts som särskilt angiven bedömningsgrund i skälighetsprövningen, men är positiv till att även orsakerna till betalningsproblemen uttryckligen beaktas.
- Svensk Inkasso *avstyrker* det samlade förslaget om en ändrad avräkningsordning för förfallna konsumentfordringar, inklusive de tillhörande ändringarna i utsökningsbalken och räntelagen. Särskilt avstyrks att avräkningsreglerna skall tillämpas på redan uppkomna fordringar.
- Svensk Inkasso delar utredningens bedömningar att varken absolut preskription för konsumentfordringar eller en obligatorisk tidsfördröjning vid utbetalning av krediter bör införas. De alternativa författningsförslagen i dessa delar *avstyrks*. Om absolut preskription ändå införs *avstyrks* retroaktiv tillämpning och den föreslagna modellen för ersättning från staten.
- Svensk Inkasso *tillstyrker* förtydligandet i 3 kap. 21 § utsökningsbalken om hinder mot verkställighet av skulder som har satts ned eller fallit bort genom skuldsanering eller F-skuldsanering, med de preciseringar av bestämmelsens räckvidd som anges nedan.

Allmänna synpunkter

Överskuldsättning innebär svåra påfrestningar för enskilda, medför förluster för borgenärerna och kostnader för samhället. Samhället måste därför både erbjuda verkningsfull hjälp till dem som är långvarigt överskuldsatta och motverka att fler hamnar i samma situation. Svensk Inkasso delar utredningens grundläggande utgångspunkter i dessa avseenden. Det är emellertid viktigt att de åtgärder som föreslås är effektiva och ändamålsenliga och att de inte medför negativa effekter på den allmänna betalningsmoralen eller på kreditmarknaden i stort.

Införanden av lättnadsregler som innebär att konsekvensen av betalningsdröjsmål blir mindre, såsom en förändring av avräkningsordningen, skulle leda till begränsningar av kreditmarknaden som kan få till konsekvens att personer med sämre ekonomiska förutsättningar helt eller delvis stängs ute från möjligheten att låna pengar eller köpa varor och tjänster på kredit, alldeles oavsett om de rent faktiskt har eller riskerar att få problem med att fullfölja sina åtaganden och betala sina skulder. Även om detta i viss utsträckning kan minska riskerna för överskuldsättning riskerar de potentiellt negativa följderna av en sådan förändring att försvåra den ekonomiska situationen för många hushåll i än större utsträckning. Dessa effekter har inte utretts i tillräcklig utsträckning.

Svensk Inkasso saknar också ett mer balanserat perspektiv vad gäller gäldenärers skyldigheter gentemot borgenären. Att ingå ett kreditavtal medför en förpliktelse och brott mot ett sådant avtal måste vara förknippat med sanktioner för kredittagaren. Många av de förslag som lämnas i betänkandet innebär en märkbar förskjutning av balansen mellan borgenär och gäldenär där gäldenärens ansvar för sitt avtalsbrott blir mindre. Eftersom sanktioner vid betalningsdröjsmål kan ha en hämmande effekt på enskildas kreditbeslut riskerar förändringar som gör sådana sanktioner mindre kännbara att leda till att fler kredittagare blir benägna att ingå riskfyllda kreditavtal. Detta vore mycket olyckligt och oönskat. Risken är också stor att indrivningskostnader som inte kan debiteras mot den som inte betalar i tid, i stället sprids ut på alla kredittagare, med högre krediträntor som följd.

Ett ändamålsenligt system för skuld- och kreditinformation hade varit en central åtgärd för att förebygga överskuldsättning. Det är därför beklagligt att denna fråga inte utretts ytterligare. Kreditgivare skulle om de hade möjlighet att bedöma den samlade skuldbördan och redan inträffade betalningsproblem innan ytterligare kredit beviljas kunnat hindra ett stort antal skadliga krediter. Om inkassobolagen också tilläts rapportera till ett sådant register hade kreditbedömningarna också blivit betydligt mer robusta. Svensk Inkasso har tidigare utvecklat dessa synpunkter i sitt remissvar av den 6 november 2023 till 2023 års överskuldsättningsutredning, (Ju2023/01643). Införandet av ett sådant system är enligt Svensk Inkasso att föredra framför mer ingripande åtgärder.

Befintlig lagstiftning har inte utvärderats

Riksdagen har under senare år beslutat om flera omfattande reformer för att motverka överskuldsättning. År 2018 infördes särskilda regler om högkostnadskrediter i konsumentkreditlagen, däribland ränte- och kostnadstak. Den 1 mars 2025 skärptes reglerna och utvidgades till att omfatta fler konsumentkrediter. Under 2025 skärptes även tillståndskraven väsentligt för företag som bedriver konsumentkreditverksamhet. Samtidigt begränsades rätten till ränteavdrag för lån utan säkerhet, för att helt avskaffas från och med 2026. Den 20 november 2026 trädde dessutom en ny konsumentkreditlag i kraft med bland annat skärpta krav på kreditprövning och ett förstärkt konsumentskydd.

Det saknas ännu en samlad utvärdering av dessa reformers långsiktiga och samverkande effekter. Det är särskilt svårt att bedöma hur regler som nyligen har trätt i kraft, eller ännu inte har börjat tillämpas, kommer att påverka antalet framtida långvarigt överskuldsatta. Reformerna är ägnade att minska vissa risker, men det går inte att på nuvarande underlag slå fast vare sig hur stor effekten blir eller att ytterligare generella civilrättsliga ingrepp behövs. Behovet av sådana ingrepp bör därför prövas mot en tydlig beskrivning av vilket problem som väntas kvarstå efter redan beslutade reformer.

Därtill skall noteras att antalet nya inkassoärenden har minskat markant sedan 2022. Då registrerades cirka 9,8 miljoner nya ärenden, medan motsvarande siffra för 2025 var 8,53 miljoner krav – en minskning med nästan 13 % på tre år. Under första halvåret 2026 registrerades ca 3,8 miljoner nya inkassoärenden, jämfört med 4,2 miljoner nya ärenden under motsvarande period 2025, en minskning med drygt 9 procent. Under perioden juni till oktober har också fler inkassoärenden avslutats än vad som tillkommit. Skuldsättningen hos inkassobolagen har alltså minskat. Kronofogdemyndigheten rapporterar om liknande siffror. Det finns enligt Svensk Inkasso anledning att anta att de förändringar som skett i lagstiftningen och den ökade uppmärksamhet som överskuldsättning fått i samhällsdebatten redan nu fått avsedd effekt.

Utredningen framhåller emellertid att äldre skulder inte omfattas av många av de redan genomförda lagstiftningsförändringarna och att en snabb effekt på befintlig överskuldsättning förutsätter att utredningens förslag träffar också gamla fordringar. I princip verkar utredaren anse att den retroaktiva tillämpningen är det bärande skälet till att vissa åtgärder överhuvudtaget övervägts. Från Svensk Inkassos perspektiv förefaller det inte ändamålsenligt att genomföra ingripande förändringar i den civilrättsliga lagstiftningen endast för att angripa redan uppkomna problem om förändringarna inte också kan antas ha betydelse framåt.

Skuldsanering

Biträde vid upprättande av ansökan m.m.

Svensk Inkasso tillstyrker förslaget att ge Kronofogdemyndigheten i uppdrag att mer aktivt söka kontakt med personer vars långvariga skuldsättning talar för att skuldsanering skulle kunna vara en möjlig lösning. Det måste dock tydligt framgå att kontakten inte innebär ett förhandsbesked rörande hur en eventuell prövning skulle falla ut och att ansökan kommer att prövas med beaktande av både gäldenärens och borgenärernas intressen.

Därutöver föreslås att det i skuldsaneringslagen skall tas in en bestämmelse som innebär att Kronofogdemyndigheten skall lämna hjälp vid upprättande av ansökan om skuldsanering om inte särskilda skäl talar mot det samt att regeringen skall få meddela föreskrifter om vilka åtgärder som skall eller får vidtas.

Att en myndighet i ett ärende som berör flera parter biträder en av parterna genom att ge materiella råd och stöd riskerar att stå i strid med reglerna om saklighet och opartiskhet i regeringsformen. Det föreligger enligt Svensk Inkasso en tydlig risk för sammanblandning mellan det lämnade biträdet och den efterföljande prövningen. I skuldsaneringsförfarandet skall flera intressen vägas mot varandra – huvudsakligen borgenärernas intresse av att få betalt för sina fordringar och gäldenärens intresse av befrias från sin skuld. Svensk Inkasso avstyrker därför detta förslag.

Den individuella hjälpen bör i stället ges av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Enligt 13 kap. 2 § socialtjänstlagen (2025:400) skall socialnämnden redan erbjuda vägledning till långsiktiga lösningar och stöd under skuldsaneringsförfarandet. Bestämmelsen bör förtydligas så att även konkret hjälp att förbereda och upprätta en ansökan säkerställs.

Om lagstiftaren trots invändningarna behåller uppgiften att Kronofogdemyndigheten skall lämna hjälp vid upprättande av ansökan om skuldsanering bör det i lagtext anges var gränsen skall gå mellan neutral information, administrativ hjälp och biträde i själva saken. Det bör också finnas tydliga lagstadgade krav på åtskillnad från den efterföljande prövningen och krav på dokumentation av all lämnad hjälp.

Betalplanens längd

En kortare betalningsplan kan minska belastningen på gäldenären och ge en tidigare ekonomisk omstart. Svensk Inkasso anser emellertid att den nuvarande huvudregeln om fem år innebär en bättre avvägning mellan rehabilitering och borgenärernas rätt till betalning. Möjligheten att besluta om en kortare plan när det finns beaktansvärda skäl finns redan och kan användas när gäldenärens hälsa eller mindre barn i hushållet motiverar det. En generell förkortning för samtliga gäldenärer är mindre träffsäkert än att låta sådana omständigheter få genomslag i det enskilda fallet.

Förkortningen innebär dessutom en påtaglig minskning av betalningarna. Vid ett oförändrat månatligt betalningsutrymme minskar antalet ordinarie betalningstillfällen som huvudregel från 50 under fem år (med två betalningsfria månader per år) till 36 under tre år (utan betalningsfria månader), en minskning med 28 %. Samtidigt förkortas den tid under vilken ett stabilt ekonomiskt liv kan etableras för gäldenären, vilket har menlig inverkan på den rehabilitering skuldsanering annars medför. Svensk Inkasso avstyrker därför förslaget att korta betalplanen.

Insolvensbedömningen

Svensk Inkasso avstyrker också förslaget att begränsa tidshorisonten för insolvensbedömningen till sex år. Dagens bestämmelse som innebär att kvalificerad insolvens endast föreligger om gäldenären inte kan betala sina skulder under överskådlig tid möjliggör en individuell prövning av betalningsförmågan på ett betydligt mer träffsäkert sätt än en fast tidsgräns. En yngre gäldenär kan ju, exempelvis på grund av studier och lägre inkomst tidigt i karriären, sakna möjlighet att betala inom sex år men skulle kunna ha betydande betalningsförmåga under åren därefter medan bedömningstiden kan sättas kortare för den som är äldre.

Eftersom utgångspunkten också föreslås vara gäldenärens betalningsförmåga vid tidpunkten för ansökan och möjligheten till omprövning vid högre inkomster kraftigt begränsas är risken stor att skuldsaneringar kan komma att genomföras på ett sätt som kan uppfattas som stötande genom att gäldenären under skuldsaneringstiden endast betalar en bråkdel av sina skulder och samtidigt får njuta frukterna av stora inkomstökningar genom ”egna ansträngningar”. Detta riskerar att urholka förtroendet för skuldsaneringsinstitutet.

Svensk Inkasso anser att en helhetsbedömning av den långsiktiga förmågan att betala bör behållas som huvudregel.

Skälighetsbedömningen
Vid skälighetsbedömningen bör orsakerna till betalningsproblemen kunna beaktas uttryckligen. Sjukdom, arbetslöshet och förändrade familjeförhållanden kan förklara varför ett tidigare hållbart åtagande inte längre kan fullgöras. Det motiverar emellertid inte att omständigheterna vid skuldernas tillkomst tas bort som särskilt angiven bedömningsgrund. Även skuldsättningens karaktär, närhet i tiden och omständigheterna när åtagandena gjordes är relevanta för en allsidig prövning. Svensk Inkasso avstyrker därför den föreslagna förändringen av skälighetsbedömningen och förordar att orsakerna till betalningsproblemen i stället läggs till bestämmelsen utan att den befintliga bedömningsgrunden tas bort.

Borgenärens möjlighet till omprövning
Begränsningarna av borgenärens rätt att begära omprövning vid inkomstökningar avstyrks. Förslaget att förbättringar som beror på gäldenärens egna ansträngningar normalt inte skall kunna leda till omprövning kan medföra betydande skuldnedsättning trots att gäldenären kort efter beviljandet av skuldsaneringen får en god och varaktig ekonomi. Det är svårt att förstå varför det ytterligare värde som tillkommer inte till någon del skall komma borgenärerna till del.

Rekvisitet ”gäldenärens egna ansträngningar” är dessutom svårt att avgränsa. Ett nytt arbete kan exempelvis bero både på aktivt arbetssökande och på ett förändrat arbetsmarknadsläge. Minskade utgifter kan bero på egna val, ändrade familjeförhållanden eller båda delarna. Lagtext och motiv behöver klargöra hur blandade orsaker skall bedömas, vilken jämförelse som skall göras och hur uppgifter om förbättringen skall komma fram.

Förändringar i utsökningsbalken
Svensk Inkasso tillstyrker att det i 3 kap. 21 § utsökningsbalken uttryckligen klargörs att en skuld som har satts ned eller fallit bort genom skuldsanering eller F-skuldsanering inte kan verkställas till den delen, även om exekutionstiteln har tillkommit senare. En genomförd skuldsanering måste få avsedd verkan och det bör inte vara möjligt att återuppliva en bortfallen betalningsskyldighet enbart genom att gäldenären underlåter att invända i en senare summarisk process.

I tillägget till 3 kap. 21 § utsökningsbalken bör det dock uttryckligen anges att verkställighetshindret endast är begränsat till den del betalningsansvaret har satts ned eller fallit bort. Det bör fortfarande vara möjligt att verkställa vad som faktiskt skall betalas enligt skuldsaneringsbeslutet när lagens förutsättningar för detta är uppfyllda. Förhållandet till 44 § skuldsaneringslagen och till en senare dom där skuldsaneringens omfattning uttryckligen har prövats måste också klarläggas.

Ändrad avräkningsordning
Utredningens förslag innebär att betalning av förfallna konsumentfordringar efter vissa kostnader skall avräknas mot kapital och annan räntebärande fordran före dröjsmålsränta. Reglerna skall tillämpas både vid frivillig betalning och vid utmätning. Svensk Inkasso avstyrker det samlade förslaget.

Den idag gällande avräkningsordningen i handelsbalken har en mycket lång historia och har tillämpats i Sverige sedan 1700-talet. Alla kredit- och räntemodeller som tillämpas av banker och andra kreditgivare utgår från dessa principer. En ändring av avräkningsordningen bör därför inte ske lättvindigt. Endast om de fördelar som en ändring medför kan förväntas vara stora för samhället – också över tid – kan en ändring av så grundläggande regler vara motiverad. Betänkandet ger dock inte stöd för en sådan slutsats.

Konsekvenser av förslaget
Dröjsmålsränta kompenserar bland annat för att borgenären inte har fått disponera betalningen i rätt tid och bidrar till kreditgivarens samlade täckning för risk och förluster, det vill säga inte bara täckning för kostnader i det enskilda fallet utan för de samlade kostnaderna för kreditgivarens kreditförluster. Med en lägre grad av täckning för sådana förluster från sena betalare behöver kostnaderna betalas av resten av kredittagarkollektivet, det vill säga de som betalar i tid. Konsekvensen av den föreslagna lagstiftningen är därför med stor sannolik högre krediträntor och ett mer begränsat kreditutbud. Det är naturligtvis också troligt att räntesatsen för avtalade dröjsmålsräntor kommer att höjas markant.

Någon tillförlitlig analys av förslagets påverkan på kreditmarknaden finns inte i betänkandet. Det framstår som oöverlagt och förknippat med samhällsekonomiska risker att genomföra förslaget utan en sådan analys.

Utredarens uppfattning att lagstiftningen skulle leda till bättre kreditprövningar och att kostnadsökningen för kreditförluster inte skulle bli så hög förefaller illa underbyggd: Dels uppstår betalningsdröjsmål ofta på grund av omständigheter som inte kunnat förutsägas vid kreditprövningen – främst sjukdom, arbetslöshet och förändrade

familjeförhållanden – dels på grund av att de uppgifter som idag finns tillgängliga vid kreditprövningen inte är fullständiga – det går i dag exempelvis för många kreditgivare inte att få en bild av vilka krediter som beviljats från andra eller vilka pågående inkassoärenden som föreligger mot kunden.

Förslaget ändrar också drivkrafterna vid delbetalning. Betalning före förfallodagen och betalning efter förfallodagen kan få olika verkan på kapital och ränta. För vissa gäldenärer kan därför en för sen delbetalning framstå som mer förmånlig för den fortsatta skuldtillväxten än en lika stor betalning som sker i rätt tid – särskilt i fall där gäldenärens betalningsförmåga inte tillåter en betalning av hela det förfallna beloppet. Vid en betalning i tid kommer betalningen avräknas mot upplupen ränta före kapitalbelopp medan en betalning efter förfallodagen innebär att betalningen avräknas mot kapitalbelopp före ränta. Detta riskerar att förändra betalningsviljan och i slutändan skada betalningsmoralen. Särskilt problematiskt blir detta för successivt förfallande skulder, exempelvis ett banklån, som skall betalas månadsvis, där kapitalbeloppet utgör basen för nästa månads räntedebitering.

Ändringar endast i utsökningsbalken?
Om lagstiftaren trots invändningarna vill ändra avräkningsordningen bör förändringar i utsökningsbalken prövas före en generell civilrättslig förändring. En sådan lösning skulle ge mer avgränsade effekter, men skulle också medföra stora nackdelar – huvudsakligen eftersom en sådan ordning skulle göra verkställighet relativt sett mer förmånlig än frivilliga uppgörelser. Det går inte heller att utesluta att också en sådan förändring skulle påverka betalningsmoralen i stort. Även en sådan ändring avstyrks därför.

Retroaktiv tillämpning
Under alla förhållanden avstyrks att avräkningsreglerna skall tillämpas retroaktivt på redan uppkomna fordringar. Den räntesats och övriga villkor som bestämts för sådana kreditavtal har utgått från att avräkning skall ske på sätt som i dag. En lagändring kan därför medföra en värdeförlust för kreditgivare även om rätten till kapital och redan upplupen ränta formellt består. Värdeförlusten uppstår också för den som förvärvat en fordringsportfölj till marknadsvärdet för fordringarna. Genom en retroaktiv tillämpning skulle marknadsvärdet på sådana förvärvade fordringar sjunka markant.

Det finns enligt Svensk Inkasso anledning att utgå från att en retroaktiv förändring av lagstiftningen, på samma sätt som är fallet med absolut preskription (se nedan), skulle träffas av såväl 2 kap. 15 § regeringsformen som Europakonventionens egendomsskydd och grunda rätt till ersättning från staten för hela den förlust som den retroaktiva förändringen medför (se också vidare nedan).

Övriga lagtekniska invändningar
I 1 § första stycket 3 i den nya avräkningslagen och i 13 kap. 13 a § utsökningsbalken prioriteras kapitalfordran och annan fordran på vilken det löper ränta. Författningskommentaren anger att det senare främst avser upplupen kreditränta som löper med avtalad dröjsmålsränta (s. 398). Upplupen kreditränta som inte själv är räntebärande nämns däremot inte uttryckligen. Ordalydelsen talar för att den hamnar bland andra förpliktelser i punkten 4. Det innebär att ersättning för själva krediten kan få olika prioritet beroende på om ränta löper på räntefordran. Lagtexten bör uttryckligen ange hur sådan kreditränta behandlas och hur skillnaden mot dröjsmålsränta skall bestämmas. Om krediträntan skall avräknas före dröjsmålsränta i sådana fall bör det anges direkt.

Gränsen mellan punkterna 3 och 4 behöver också samordnas med förbudet mot ränta på dröjsmålsränta i föreslagna 4 b § räntelagen. Upplupen dröjsmålsränta enligt ett äldre avtal kan fortfarande vara räntebärande, eftersom förbudet enligt motiven inte skall ges retroaktiv verkan. Det är då oklart om en sådan post skall omfattas av punkten 3 därför att den är räntebärande eller av punkten 4 därför att den är dröjsmålsränta. Detta bör lösas i lagtexten, inte enbart genom ett antagande om att sådana avtal är ovanliga.

Inom punkten 3 kan såväl kapital som olika räntebärande poster finnas kvar. Enligt kommentaren får borgenären välja på vilken post betalningen avräknas. Om posterna löper med olika räntesatser får valet betydelse för gäldenärens fortsatta skuldtillväxt. Valrätten bör därför anges uttryckligen.

Vid successivt förfallande krediter behöver det närmare regleras hur betalningen fördelas mellan olika förfallna delposter och mellan förfallna och ännu inte förfallna belopp. Kommentaren behandlar detta på s. 396, men lagtexten lämnar viktiga frågor öppna, särskilt när en betalning både täcker eftersläpande belopp och avser en ny period. Det bör framgå vilken betydelse en betalningsanvisning har, vilken post som anses reglerad och hur detta påverkar bedömningen av betalningsdröjsmål och rätten att säga upp krediten. Tydliga exempel bör omfatta såväl amorteringslån och kontokrediter som löpande hyres- eller abonnemangsfordringar.

Avräkning inom en fordran måste vidare skiljas från fördelning mellan flera självständiga fordringar. Utredningen uppmärksammar att en exekutionstitel kan omfatta både konsumentfordringar och andra fordringar, men lämnar hanteringen åt rättstillämpningen (s. 205). Reglerna bör i stället klargöra hur gemensamma kostnader fördelas och vilken avräkningsordning som gäller för respektive del. Även betalningar från borgensmän och andra medansvariga samt efterföljande regress behöver hanteras konsekvent.

Föreslagna 2 kap. 2 a § utsökningsbalken måste precisera vad som är en otillåten begränsning av verkställighetsyrkandet. En borgenär kan ha en exekutionstitel endast för en del av en skuld, medan andra delar ännu är tvistiga eller inte förfallna. Kommentaren säger att borgenären aldrig behöver yrka mer än vad som är verkställbart (s. 402), men gränsen bör framgå tydligare av lagen. Samordning behövs också när olika delar av samma fordringsförhållande har fastställts i skilda titlar eller överlåtits till olika borgenärer. Regeln bör inte i praktiken tvinga fram onödiga processer om ytterligare belopp för att en redan fastställd fordran skall kunna verkställas.

Sökanden i ett verkställighetsärende bör också alltid ges möjlighet att rätta eller förklara yrkandet innan avvisning övervägs, och en tillåten del bör inte avvisas utan behov. I paragrafen anges att ansökan *får* avvisas medan författningskommentaren på s. 403 anger att den *skall* avvisas. Svensk Inkasso anser att ordet *får* bör användas även i kommentaren. Det bör vidare uttryckligen framgå vad som händer med redan beslutade säkerhets- och verkställighetsåtgärder och med preskriptionsavbrott när ett tidigare godtagbart yrkande avvisas på grund av de nya reglerna.

Absolut preskription
Svensk Inkasso delar utredningens slutsats att absolut preskription för konsumentfordringar inte bör införas.

Det starkaste argumentet för absolut preskription är att även den som inte söker eller får skuldsanering skall ha en yttersta gräns för sitt skuldansvar och kunna se en väg tillbaka till ett normalt ekonomiskt liv. En sådan gräns kan ge förutsebarhet och minska bevakningen av utsiktslösa krav. Problemet är att en tidsgräns inte skiljer mellan den som saknar betalningsförmåga och den som har eller senare får förmåga att betala. Den tar inte heller hänsyn till ansträngningar att betala eller till borgenärens konkreta indrivningsmöjligheter på samma sätt som en individuell skuldsaneringsprövning.

Svensk Inkasso har konstaterat att cirka 70 % av de som har skulder äldre än 10 år också har skulder som är yngre. Att en enskild skuld skrivs av innebär därför inte nödvändigtvis att gäldenären blir skuldfri eftersom yngre skulder eller skulder som faller utanför tillämpningsområdet kan leva kvar under inte obetydlig tid. En ordning där skulder faller bort vid skilda tidpunkter är därför inte ett ändamålsenligt sätt att åstadkomma en sammanhållen ekonomisk rehabilitering för enskilda – skuldsaneringen är alltså betydligt bättre och mer träffsäker.

Den i betänkandet förordade modellen innebär preskription vid den tidpunkt som inträffar först av 20 år efter utgången av det kalenderår då fordran förföll och 15 år efter att fordran fastställdes i en exekutionstitel. Konstruktionen missgynnar borgenärer som tidigt får sin fordran fastställd – om fastställelse sker kort efter förfallodagen blir den återstående tiden till absolut preskription i princip fem år kortare än om någon exekutionstitel inte fanns. Detta skapar en svårmotiverad nackdel för rättsligt klarlagda krav och kan påverka när borgenärer väljer att väcka talan. Svensk Inkasso anser därför att – om lagstiftningen skall införas – endast 20-årsgränsen bör behållas.

Om absolut preskription införs är en möjlighet till förlängning av preskriptionstiden i vissa fall nödvändig. Svensk Inkasso är positiv till att den förordade modellen innehåller en sådan möjlighet, men anser att den föreslagna avgränsningen är för snäv och oklar. Det bör vara tillräckligt för förlängning att borgenären kan uppvisa ett dokumenterat utmätningshinder eller avsaknad av känd adress, tillsammans med erforderliga preskriptionsavbrott och rimliga indrivningsåtgärder. Begreppet ”utkrävning” som används i bestämmelsen förekommer inte i annan lagstiftning och behöver därför definieras tydligare.

Retroaktiv tillämpning
Om absolut preskription införs bör lagstiftningen inte ges retroaktiv verkan.

Utredningen bedömer att retroaktiv absolut preskription omfattas av 2 kap. 15 § regeringsformen och föreslår därför att staten skall betala ersättning till de borgenärer som drabbas av retroaktiv skuldavskrivning. Svensk Inkasso delar denna bedömning men anser också till skillnad från utredaren att en sådan retroaktiv tillämpning kan stå i strid med egendomsskyddet i Europakonventionen. Till skillnad från vad som var fallet i

Europadomstolens dom i Bäck mot Finland av den 20 juli 2004, tas vid absolut preskription ingen hänsyn till gäldenärens betalningsförmåga och ingen individuell bedömning sker innan preskription inträder. Inte heller ges borgenären någon rätt att yttra sig eller få sina intressen beaktade (jmf. särskilt 57-70 §§ i domen). Innan en retroaktiv tillämpning bestäms bör en mer djupgående analys av hur denna förhåller sig till Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen.

Svensk Inkasso förhåller sig med detta sagt positiva till statlig ersättning till borgenären vid absolut preskription. Vid en tillämpning av 2 kap. 15 § regeringsformen gäller dock att den drabbade skall vara tillförsäkrad *full ersättning* för förlusten.

Enligt föreslagna 2 § i ersättningslagen begränsas ersättningen dock till vad gäldenären hade förmåga att betala vid preskriptionstidpunkten. Kommentaren utesluter uttryckligen framtida förbättringar i ekonomin (s. 449). Därmed kan ersättningen bli noll trots att fordran utan ingreppet hade kunnat överlåtas eller ge betalning senare.

Svensk Inkasso anser av detta skäl att den tänkta ersättningen inte kan anses motsvara full ersättning enligt grundlagens bestämmelse. Utgångspunkten bör i stället vara fordrans ekonomiska värde utan den nya preskriptionsregeln, beräknat med hänsyn till sannolikheten för framtida betalningar, tid till betalning, kostnader och risk i övrigt. Marknadsvärdet – det vill säga det värde som en tredje man på armlängds avstånd efter en marknadsmässig värdering skulle vara beredd att betala för fordran – är därvid det mest relevanta måttet. Värderingstidpunkten måste dock bestämmas så att lagstiftningens egen värdesänkande effekt inte först minskar marknadsvärdet och sedan används för att begränsa ersättningen. Ersättningsbestämmelsen bör därför uttryckligen ange att det kontrafaktiska värdet utan ingreppet skall beräknas. Även annan styrkt följdskada måste kunna prövas när så krävs för att full ersättning skall lämnas.

En modell som uttryckligen bortser från en fordrans framtida värde kan enligt Svensk Inkasso också aktualisera skadeståndsansvar för staten enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen.

I författningskommentaren anges att borgenären skall begränsa sin skada och att jämkning av ersättningen skall kunna ske vid otillräcklig indrivning (s. 450). Bedömningen måste dock utgå från vad som varit ekonomiskt rimligt mot bakgrund av gäldenärens betalningsförmåga och den information som funnits tillgänglig. Erforderliga preskriptionsavbrott och proportionerliga indrivningsåtgärder bör normalt vara tillräckliga för att visa att borgenären har tagit till vara sina möjligheter. Det bör inte krävas upprepade, kostsamma och utsiktslösa ansökningar om rättsliga åtgärder eller verkställighet enbart för att säkra rätt till framtida ersättning.

I övrigt hänvisas till det särskilda yttrandet från Svensk Inkassos ordförande Fredrik Engström, s. 465-467 i betänkandet.

Övriga lagtekniska invändningar
Den föreslagna 7 a § preskriptionslagen behöver klargöra vilken exekutionstitel som startar femtonårsfristen när samma fordran prövas i flera instanser eller fastställs i skilda avgöranden. Det bör framgå vad som gäller vid återvinning, undanröjande och en senare ersättande dom samt när bara en del av kapitalet eller räntan har fastställts. För successivt förfallande fordringar och uppsagda krediter behöver även förfallotidpunkten för respektive del definieras. Annars kan både gäldenären och borgenären få svårt att beräkna rätt preskriptionsdag.

Enligt 7 f § begränsas indrivningen under tiden ett mål om förlängning pågår. Regleringen behöver tydligare skilja mellan tiden före och efter den dag då absolut preskription annars skulle inträda. Som bestämmelsen är formulerad kan en tidigt ingiven ansökan medföra en omedelbar begränsning av indrivningen trots att den ursprungliga fristen ännu löper. Det bör framgå hur pågående löneutmätning, redan influtna medel, frivilliga betalningar och ränteberäkning skall hanteras samt vad följden blir vid återkallelse eller avslag.

Preskriptionens verkan bör vidare i större utsträckning samordnas med reglerna om solidariskt ansvar, borgen, regress, kvittning och säkerheter i preskriptionslagen. Om absolut preskription inträder vid olika tidpunkter för olika medansvariga måste det vara klart vilka krav som består och hur en betalning påverkar övriga.

Ersättningsanspråket skall enligt 3 § framställas inom två år med uppgift om beloppets storlek. Det behöver klargöras när ett krav har framställts i rätt tid, om och hur det får kompletteras eller justeras och vilken domstolsprövning som står till buds om Justitiekanslern inte medger ersättning.

Fördröjning av krediter
Svensk Inkasso delar utredarens bedömning att en obligatorisk tidsfördröjning vid utbetalning av beviljade krediter inte bör införas och avstyrker det alternativa författningsförslaget i kapitel 12. En betänketid kan i vissa situationer motverka impulsiv kreditgivning. En generell fördröjning skiljer emellertid inte mellan riskfyllda kreditbeslut och ett legitimt behov av snabb finansiering och kan därför försvåra även ändamålsenliga transaktioner.

För Svensk Inkasso

Fredrik Engström, ordförande